

Şah İsmayıl son günləri çox narahat keçirirdi. O, Sultan II Bəyazidin təmsalında necə bir riyakar rəqiblə qarşılaşdığını hiss edir, onun toruna düşməmək üçün əməllərindən qabaqcadan xəbər tutmaq və necə ki, aradan süni hörmət pərdəsi qaldırılmayıb heç nəyi də aşkarlamaq istəmirdi. Xüsusilə, Sultan II Bəyazidin ona axırıncı cavabı hökmdarı çox düşündürürdü: «İnsan nə qədər riyakar ola ki, açıq-aşkar müharibə şəraitində olan Sultan Murada yüzlərlə top və döyüş meydanında bu topları istifadə edə biləcək canlı qüvvə göndərsin, sonra da yazsın ki, mehriban qonşuluğun, dostluğun sarsılmazlığını qorumaq əzmindədir».

Şah İsmayıl öz-özünə danışmış kimi dodaqaltı pıçıldaırdı:

- Ay səni öləsən artıq mənim gözümdə bir heçsən, hiyləgər bir tülküsen. Fərsət gözləyirsən ki, əlim-qolum bağlansın sən də o mürdar caynaqlarınla mənim gözümlə tökəsən. Ancaq bunu görməyəcəksən.

Şah xəyalən Sultan II Bəyazidlə üz-üzə dayanmışdı. Və bu zaman o, sanki Sultan II Bəyazidin hiylə işığına bürünmüş gözlərilə ona necə nəzər yetirdiyini də görürdü. Sultan II Bəyazid də nəsa deyirdi:

- Bizim ata-babalarımız bünövrədən dost olublar, qənimətlərini də bölüblər. Doğrudur, düşmənlərin fitvası ilə bir-birinin üstünə qılnc da çəkiblər. Ancaq bu münaqişələr uzun çəkməyib. Tez də barışıqlar, haqq yoluna gəliblər.

- Sən bilən, biz münaqişəyə çevriləcək heç bir əmələ yol verməmişik ki? - Şah İsmayılın xəyalındakı Sultan II Bəyazid, deyəsən, onun bu sualından çaşdı, lap özünü itirdi də. Tez də özünü toparlayıb cavab verdi:

- Mən ki, sənə məktubumda yazmışdım, dostluğumuzu və qardaşlığımızı bəyan etmişdim. Bəlkə, sən mənim məktubumun səmimiyyətinə inanmırsan?

Şah İsmayıl rəqibinin hiyləgər gözlərinə baxıb açıq-aşkar istehza ilə dedi:

- Necə inanmaya bilərəm. Sənin kimi dünyaca nüfuzu olan bir hökmdar ikiüzlük edərmidi? - Hökmdarın xəyalındakı Sultan II Bəyazid açıq-aşkar istehzanı duyduğundan sanki yazıqlaşdı. Şah İsmayıl ruhən özünü Sultan II Bəyaziddən çox güclü gördü.

Hüseynbala MİRƏLƏMOV

- Doğrudur, Lələ, biz hələ o yasdən çıxmamışıq.

- Bəs onda biz... - yenə Hüseyin Lələ bəy sözünün davamını gətirmədi. Gözlədi ki, hökmdar fikrini bildirsən.

- Hələ ki, bizim qarşımızda Əlvənd Mirzənin qardaşı Sultan Muradla ağır bir döyüş var. Əlaəddin Zülqədər bəylə də savaşıımız bizim üstünlüyümüzə keçsə o da Sultan Muradla qalan qüvvələrini birləşdirmək cəhdindədir. Belə vəziyyətdə neçə ki, Sultan II Bəyazid bu tərəfdən bizə ikinci cəbhə açmayıb, onu tərpətməyə lüzum yoxdur.

- Başa düşdüm, hökmdar. Demək, vaxt bizim xeyrimizə işləyəcək.

- Əgər vaxt bizim xeyrimizə işləyəcəksə, nə üçün ondan bəhrələnməyək? - Şah İsmayıl Hüseyin Lələ bəyin onu doğru-düzgün anlamasından razı qalmışdı. Sonuncu sualını da Hüseyin Lələ bəyi bir daha razı salmaq üçün vermişdi.

- İndi hökmdar nə məsləhət edir? - Hüseyin Lələ bəy sanki əhvalı dəyişmək üçün soruşdu.

- Mən Sultan II Bəyazidə bir məktub yazmışam. İstərdim ki, onu oxuyasan.

- Baş üstə, hökmdar, divana gedərəm, məktubu oradan götürüb oxuyaram.

- Yox, məktub burada, mənim özümdədir. - Şah İsmayıl məktubu Hüseyin Lələ bəyə uzatdı.

Bu mübarək vaxtlarda Rum diyarının müsəlman məmləkətlərindən keçərkən qüdrətli qazilər və qalib əsgərlərimizə həmin vilayətlərin əhalisini incitməyi qəti şəkildə qadağan etmişdik. Müzəffər ordumuzun keçməsi ilə zərər çəkmiş insanlara nəvaziş göstərüb öz yerlərinə və məkanlarına (qayıtmasına yardım etdik). Gələcəkdə də, ümumiyyətlə, onlara qarşı heç bir təhlükə yoxdur. Ümidvaram ki, ilahi əmanətin qoruyucusu eşq əhalini sonsuz hikməti ilə (öz) himayəsinə götürmüş və qorumuşdur. Şər və zülmətin yüksəldiyi zaman, taleyin münasib qoruyucusunu onu qorumaq üçün təyin edəcəkdir. Bu əzəli bəxşişin mənşəyi, mahiyyətin yaradılış cəvhəri olduğu üçün Tanrı tərəfindən sonradan yaranan çətinliklərdən əbədiyyəən amanda olacaqdır. Bir olan əziz Allahın istəyi ilə.

Əsas məqsəd dostluq və sevgi münasibətlərini vurğulamaq olduğu üçün uzunçuluğa yol vermədik. “Nun və sad” ilə ilk danışan xatirinə (Allah xatirinə) dövlətinin qalası, uca gələcəyi və səadət sevincinin zirvəsi möhkəm olsun!» Hüseyin Lələ bəy məktubu oxuyub qurtardı. Demək olar ki, bir müddət gözlərini məktubdan çəkmədi. O, indi məktub haqqında düşünmürdü. Hökmdarın Sultan II Bəyazid kimi bir hiyləgərlə belə ustalıqla davranmaqda necə bir fəhm göstərdiyinə heyran olmuşdu. Ötən anlar ərzində xəyalından Şeyx Heydər də keçdi. Şeyx Heydər son anında oğlunu ona tapşırırmışdı. Demişdi ki, «...övladlarınınmın tərbiyəsilə Qəmbər ağa və sən özün məşğul olarsan. Əgər onları yırtıcı düşmən əlinə verməsəniz başladığımız işin gələcəyi uğurlu olacaq. Mən oğlanlarımın fəhm və fərsətinə arxayınam».

Sanki Şeyx Heydər bu sözləri təzədən Hüseyin Lələ bəyə deyirdi. O da mürsidinin istəklərinə əməl edərək bildiyindən qürur hissi keçirirdi. Və onun gözləri dolmuşdu.

Şah İsmayıl da Hüseyin Lələ bəyi müşahidə edirdi. Sanki onun həyəcanlarını hökmdar özü də yaşayırdı. O, Hüseyin Lələ bəyi bu həyəcədən qurtarmaq üçün elə belə, sözgəlişi soruşdu:

- Bəlkə, məktub xoşuna gəlməyib, Lələ?..

- Xeyr, hökmdar, mən mürsidimin ağılına və fəhminə heyran qalmışam. Necə ustalıqla və diqqətlə yazılıb.

- Əgər belədirsə, məktubu təcili göndərmək gərəkdir. Qoy çaparlar indi yola düşsün.

- Baş üstə, hökmdar, mən gedə bilərəm?

- Yox, sən mənə İbrahimdən və Halvaçı oğlundan bir xəbər de, görək, vəziyyət nə yerdədir?

- Halvaçı oğlunun göndərdiyi qasid bir az bundan əvvəl gəlib çatıb.

- Qasid nə deyir? - Şah İsmayıl sualı qısa etməklə Hüseyin Lələ bəyin verəcəyi cavabdan asılı olacaq həyəcanını güclə boğdu.

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Belə olan halda Şah İsmayıl Sultan II Bəyazidin öz təbiətinə uyğun hərəkət etməyi qərarlaşdırdı. Necə gündü bu narahatlığı ona görə çəkirdi ki, hələ özünə aydın etməmişdi: o, Sultan II Bəyazidin simasını açan, ona nifrətini çatdıran bir məktub yazsın, yoxsa... ona yenə də hörmət və ehtiram bildirən mövqe sərgiləsin. İndi ona hər şey aydın oldu. Demək, hələ Sultan II Bəyazidi cırmaqlamaq, onun simasını açmaq lazım deyil.

Şah İsmayılın qoşunları Əlaüddövlə Zülqədər bəyə zərbə endirmək, onun Sultan Muradqa birləşməsinin qarşısını almaq üçün hərəkətə keçmişdi. Və bu zaman Osmanlıların nəzarətində olan ərazilərdən keçməli olmuşdu. Təbiidir ki, böyük qoşunun keçdiyi yerlərdə dinc əhaliyə də xeyli ziyan dəymişdi.

O, Hüseyin Lələ bəyi yanına çağırırmışdı. Hüseyin Lələ bəy özünü yetirib şaha təzim etdi:

- Mürsidimə başım qurban olsun. Nə hökmü var?

- Hökm budur ki, təcili Sultan II Bəyazidə, onun sərhəd kəndlərinə, adamlarına vurduğumuz ziyanla bağlı üzrxahlıq etməliyik.

Bu, bir qədər Hüseyin Lələ bəyə təəccüblü göründü. İstədi ki, hökmdara etiraz etsin. Amma yenə də təmkinlə dillənməyi üstün tutdu.

- Hökmdar, axı...

- Bilirəm, Lələ, düşünürsən ki, artıq biz Sultan II Bəyazidlə az qala açıq-aşkar müharibə vəziyyətinə dəyik.

- Bəli, hökmdar, başım sənə qurban olsun, yaxşı bilirəm ki, Əlvənd Mirzəni o qızıdırıb göndərmişdi Təbrizin üstünə. Hələ də Təbrizdə bir gecənin içində minlərlə insanın faciəli həlak olmasının ağrısını yaşamaqdayıq.

romandan səhifələr

Hüseyin Lələ bəy sanki hər sözü gözlərinə təpirmiş kimi məktubu iki əli ilə tutub oxumağa başladı: «Tərifləyiq səltənət və xilafət məqamına (sahib), Günəş kimi parlaq və yüksək mərtəbədə dayanan, Cəmsid qədər əzəmətli, İskəndər kimi qüdrətli, uralıq və ədalətin himayədarı, insaf və mürüvət sahibi, dünya qeysərlərinin tabe olduğu, səltənət mülkünün varisi və layiqlisi, kafirlər və bütprəstlərə baş əydiren, İslam ordularının sevimlisi, “dənizdə dağlar kimi üzən gəmilərin” sahibi, sultanların və şahların ən ləyaqətli, xaqanlar xaqanlarının ən əzəmətli, yüksək cəsarətlə həqiqət bayrağını daşıyan, fəth bayrağını qaldıran, təmkin və izzət kürsüsünə əyləmiş, din və dünya mülkünü qoruyan, səltənət və xoşbəxtlik qanunlarını yayan, əzəmət və dövlət qanunlarını qoyan, Allah yolunun mücahidi, “nəfsini özünə tanrı edənləri” cəzalandıran, Allah tərəfindən yardım edilən, səltənət, ədalət, qüdrət və xoşbəxtliyin yardımçısı həzrəti Sultan Bayazid - Allah səltənətinin təməllərini abad etsin, sizə gözəllik və sevinc bəxş etsin - məhəbbətin çoxluğunu özündə ehtiva edən və kamil sevgidən ayrılan nərgiz ətirli dualar qafiləsi və ənbər qoxulu salamlar karvanı sizə ərnağan olsun.

Agah ol ki, məmləkəti gözəlləşdirmək düşüncəsinin düyün nöqtəsi Rəbiüs-sani ayının 12-də (indiki) Harput yurdunda baş verən (hadisə ilə) bağlıdır. Oradan ötərkə müxaliflərə doğru getmək niyyətindəyik. Tərəflərimiz arasında əvvəlcədən razılaşdırılan qərara bağlılıq və vəfadarlıq eyni qay-dada davam edir və sarsılmazdır.

Həqiqətən Şah İsmayılın son günlərdə keçirdiyi narahatlığın kökündə dayanan səbəblərdən biri də bu təhlükəli səfərdə qardaşı Sultan İbrahimin də iştirak etməsi idi. Bəlkə də, Şah İsmayıl Sultan İbrahimi bu səfərə göndərmək istəmirdi. Amma Sultan İbrahim Sultan II Bəyazidin topçular alayı ilə savaşa getmək istəyini özü bildirmişdi. Hətta Şahdan bu səfərə getmək üçün icazə verməsini təkid etmişdi.

- Nigarançılığa ehtiyac yoxdur, hökmdar. - Hüseyin Lələ bəyin bu sözləri sanki şahın çiyindən ağır bir yük götürdü. O, rahat nəfəs aldı. Demək, Halvaçı oğlu İlyas da, Sultan İbrahim də sağ-salamatdır. Hələ üstəlik Hüseyin Lələ bəyin cavabında qələbənin Qızılbaşlar tərəfində olduğu işarə də vardı.

- Demək, deyirsən, işlər yaxşıdır?

- Bəli, hökmdar, pis demək olmaz. Qızılbaşlarımız tərəfindən itki çox azdır. Əvvəzində isə Sultan II Bəyazidin adamlarından xeyli hissə əsir götürülüb. Təslim olmaq istəməyən düşməndən xeyli öldürülüb.

Şah İsmayıl Hüseyin Lələ bəyin söhbəti davam etməsindən bir az darıxdı. Nigarançılığın daha bir səbəbini bildirdi:

- Bəs toplar? Toplar haqqında nə xəbər var?

- Bəli, tam olmasa da, topların xeyli hissəsi sıradan çıxarıldı, bir hissəsi də ələ keçirildi. Əlbəttə, Sultan Muradın ixtiyarına veriləcək xeyli top qalıb.

(Davamı var)